

ZNAČAJ PROUČAVANJA DRUŠTVENO-EKONOMSKE LITERATURE ZA NAUČNO-ISTRAŽIVAČKI I OBRAZOVNI RAD

THE IMPORTANCE OF STUDYING SOCIO-ECONOMIC LITERATURE FOR SCIENTIFIC RESEARCH AND EDUCATIONAL WORK

Radovan Pejanović | Univerzitet u Novom Sadu, Novi Sad, Srbija | radovan.pejanovic0603@gmail.com | ORCID 0009-0008-3896-5410
Vladimir Pejanović | Fakultet tehničkih nauka, Univerzitet Novi Sad, Novi Sad, Srbija | vladimirpejanovic@uns.ac.rs |
ORCID 0000-0002-0314-4144

JEL klasifikacija: A29

DOI: 10.5937/trendpos2502127P

UDK: 001.8:33

COBISS.SR-ID 180669705

Sažetak

Autori razmatraju problem nepovoljnog položaja društveno-ekonomskih, humanističkih disciplina i kulture. Posledica toga je kriza čitanja literature iz ove oblasti. To se negativno odražava kako na naučno-istraživački rad i obrazovanje iz ove oblasti, tako i na praksu razumevanja i rešavanja društvenih problema. Potrebne su mere i akcije na makro i mikro nivou kako bi društvene i humanističke nauke dobile odgovarajuće mesto i ulogu u društvu. S' tim u vezi autori predlažu društveno-ekonomsku lektiru, tj. čitanje i proučavanje relevantne literature, što ima višestruke pozitivne efekte kako na sve one koji se bave naučno-istraživačkim i obrazovnim radom, tako i na aktivizam građana u borbi za izgradnju demokratskog i slobodnog društva, zasnovanog na funkcionisanju institucija, koje poseduju ugled zasnovan na poverenju koje im se poklanja.

Abstract

The authors consider the problem of the unfavorable position of socio-economic, humanistic disciplines and culture. The result is a crisis in reading literature in this area. This has a negative impact on scientific research and education in this area, as well as on the practice of understanding and solving social problems. Measures and actions at the macro and micro level are needed in order for the social sciences and humanities to be given an appropriate place and role in society. In this regard, the authors suggest socio-economic reading, i.e. reading and studying relevant literature, which has multiple positive effects both on all those engaged in scientific research and educational work, as well as on the activism of citizens in the struggle to build a democratic and free society, based on the functioning of institutions, which have a reputation based on the trust placed in them.

Ključne reči: Društveno-ekonomska literatura, demokratsko društvo, društvene nauke, lektira, čitanje, knjige.

Key words: Socio-economic literature, democratic society, social sciences, reading material, reading, books.

„Knjige braćo moja, knjige, a ne zvona i praporce!“

(Dositej Obradović)

Društvo (lat. *societas*) je organizovana zajednica ljudi povezanih uzajamnim delovanjem na prirodu i međusobnim odnosima različite vrste. To su veće ili manje zajednice slobodnih ili neslobodnih ljudi, itd. Društvo je određeno nivoom tehnološkog i ekonomskog razvoja, načinom proizvodnje, te sistemom društvenih odnosa koji proizilaze iz toga. Društvo funkcioniše na bazi složenog mehanizma društvenih odnosa u različitim delatnostima i oblastima društvenog života i rada. Društvo je „zajednička kuća“, dom svih ljudi koji žive i rade na određenoj teritoriji. Zbog toga je važno u kakvom društvu živimo i radimo, i zbog toga je važno proučavati društvo, sa svih aspekata i rešavati mnogobrojne probleme koji prate savremeno društvo.

Savremeno društvo karakterišu višestruke krize koje ga potresaju i dinamične promene koje se dešavaju. Društvene i humanističke nauke proučavaju različite aspekte tog i takvog društva. Problem je, međutim, što smo u poslednjih nekoliko decenija svedoci zabrinjavajućeg trenda opadanja značaja i ulaganja u nauku i obrazovanje, posebno iz oblasti društvenih i humanističkih nauka. To je praćeno padom interesovanja za društveno-ekonomsku, humanističku literaturu i kulturu. Toj krizi čitanja doprinela je i nekontrolisana upotreba interneta i veštačke inteligencije.

Potrebne su mere i akcije, i na makro i na mikro nivou, kako bi se prevazišla postojeća marginalizacija ovih disciplina, što vodi osiromašenju intelektualnog i kulturnog života, slabljenju demokratskih kapaciteta društva. To prevazilaženje podrazumeva i vraćanje na čitanje i proučavanje društveno-ekonomske i humanističke literature, što je temelj za razumevanje složenih problema u prirodi i društvu. To je uslov za formiranje mislećeg čoveka koji treba neprestano da ukazuje na vrednosti slobode i demokratije, što je nužno za uklanjanje „gvozdene pete“ koja nas pritiska, tlači i guši.

Opadanje uticaja obrazovanja iz društvenih nauka

U poslednjih nekoliko decenija svedoci smo zabrinjavajućeg trenda opadanja značaja i ulaganja u obrazovanje iz oblasti društvenih, humanističkih nauka i kulture. Ovaj fenomen nije izolovan, već predstavlja globalni trend koji se manifestuje kroz smanjenje finansiranja, marginalizaciju ovih disciplina u obrazovnim politikama, pad broja upisanih studenata i opštu devaluaciju značaja koja nisu direktno povezana sa tržišnom iskorišćenošću.

U eri neoliberalnog kapitalizma i tržišne logike, obrazovne institucije sve više funkcionišu po principu profitabilnosti i direktne ekonomske koristi. Posledično, fakulteti društvenih i humanističkih nauka suočavaju se sa značajnim budžetskim rezovima, ukidanjem odseka, smanjenjem broja asistenata i profesora i ograničenim mogućnostima za istraživački rad.

Savremeno obrazovanje sve više favorizuje takozvane STEM discipline (tehnologija, inženjerstvo, matematika) na uštrb društvenih i humanističkih nauka. Ova neravnoteža manifestuje se kroz državne politike koje otvoreno favorizuju tehničke fakultete, kroz programe koji daju prioritet „praktičnim znanjima“, kao i kroz opštu društvenu percepciju da jedino STEM obrazovanje garantuje sigurno zaposlenje i ekonomsku stabilnost. Iako je nesporno da su tehničke nauke od izuzetnog značaja za razvoj društva, jednostrana fokusiranost na njih dovodi do zanemarivanja jednako važnih aspekata ljudskog znanja i razvoja. Navedeni pristup suprotan je suštinskoj prirodi društvenih i humanističkih nauka, koje su usmerene na razumevanje kompleksnih društvenih fenomena, kritičko promišljanje, kulturno-istorijsku analizu i etička pitanja. Njihova vrednost ne može se meriti isključivo ekonomskim parametrima, već njihovim doprinosom razvoju kritički osvešćenih građana i humanijem društvu.

Kriza kritičkog mišljenja i demokratske kulture, kao posledica pomenutog sunovrata, odražava se na sposobnost građana da pravilno promišljaju svet oko sebe, analiziraju kompleksne društvene pojave i učestvuju u demokratskim procenama. Društvene, humanističke discipline i kultura igraju ključnu ulogu u razvoju kritičkog mišljenja, razumevanja različitih fenomena i sposobnosti artikulisanja argumentovanih stavova. Njihova marginalizacija dovodi do osiromašjenja javnog diskursa i slabljenja demokratske kulture.

Fragmentacija znanja i gubitak holističke perspektive, negativne su posledice navedenog sunovrata i marginalizacije društvenih i humanističkih disciplina. Ove nauke nude, naime, holistički pogled na ljudsko društvo, povezujući različite aspekte ljudskog iskustva u koherentnu celinu. Sa njihovim slabljenjem svedočimo sve većoj fragmentaciji znanja, gde se kompleksni društveni fenomeni razbijaju na izolovane delove bez razumevanja njihove međusobne povezanosti. Ova fragmentacija otežava razumevanje sistemskih problema i pronalaženje adekvatnih rešenja za složene društvene izazove.

Možda je najteža posledica ovoga procesa po društvo postepena dehumanizacija obrazovanja i društvenih odnosa. Kada se obrazovni proces svede isključivo na sticanje tehničkih veština i tržišno iskoristivih kompetencija, zanemaruje se razvoj empatije, etičke osetljivosti, solidarnosti i odgovornosti. Time se stvara pogodno tle za bujanje društvenih devijacija, pogotovo korupcije, kriminala i svakojakih zloupotreba, laži i prevara (deformisanog sistema vrednosti).

Smanjenje društvene otpornosti na manipulacije u eri „postistine“ i masovnih dezinformacija i lažnih vesti, veoma je štetno i opasno. Stoga obrazovanje iz društvenih i humanističkih disciplina predstavlja prvu liniju odbrane protiv manipulacija i populizma. Poznavanje ekonomije, istorije, sociologije, filozofije, prava, psihologije, književnosti i umetnosti, razumevanje medijske pismenosti – gradi sposobnost prepoznavanja propagande, populizma, zloupotreba i korupcije. Njihov nedostatak čini društvo ranjivim na različite oblike manipulacije u društvu.

Značaj proučavanja društveno-ekonomske literature

Uprkos zabrinjavajućem trendu, postoje načini da se revitalizuje obrazovanje iz društvenih i humanističkih nauka. Jedan od načina je izdavanje (prevođenje), čitanje i proučavanje relevantne literature iz ovih oblasti.

U savremenom svetu, koga karakterišu brze promene, globalizacija i sve veća međuzavisnost različitih društvenih sfera, proučavanje ove literature postaje ne samo korisno, već i neophodno za kvalitetan naučno-istraživački i obrazovni rad, kao i za građanski aktivizam.

Čitanje i proučavanje društveno-ekonomske literature pruža istraživačima neophodan teorijski okvir za razumevanje kompleksnih društvenih fenomena. Bez temeljnog poznavanja postojećih teorija, modela i koncepata, naučnici bi bili prinuđeni da iznova „otkrivaju točak“, što bi značajno usporilo napredak ove nauke. Literatura iz ove oblasti omogućava istraživačima da se nadovežu na postojeća znanja, identifikuju praznine u trenutnom razumevanju i formulišu relevantna istraživačka pitanja koja će unaprediti naučnu spoznaju.

Društveno-ekonomska literatura pruža ne samo teorijske koncepte već i razvijene metodološke pristupe za proučavanje društveno-ekonomskih prava. Kvantitativne i kvalitativne metode istraživanja i različiti pristupi analizi podataka predstavljaju neprocenjive alate koje istraživači mogu usvajati i prilagoditi svojim specifičnim istraživačkim potrebama. Poznavanje ove metodologije omogućava precizniji i kvalitetniji naučni rad.

Jedna od ključnih vrednosti društveno-ekonomske literature jeste njena inherentna interdisciplinarnost. Ona obuhvata saznanja iz ekonomije, sociologije, političkih nauka, prava, psihologije, antropologije i drugih disciplina, čime se omogućava sveobuhvatno sagledavanje problema. U eri kada složeni društveni izazovi zahtevaju multidisciplinarnu pristupe, ova literatura omogućava istraživačima da prevaziđu granice pojedinačnih naučnih disciplina i razviju integrisane pristupe koji bolje odgovaraju stvarnosti.

Proučavanje raznolike društveno-ekonomske literature podstiče razvoj kritičkog mišljenja. Izlaganje različitim, ponekad i suprotstavljenim teorijskim pristupima i interpretacijama istih fenomena, omogućava istraživačima i studentima da razviju sposobnost kritičke evaluacije ideja i argumenata. Ova veština je od neprocenljivog značaja za naučni rad i obrazovanje koji po svojoj prirodi zahtevaju konstantno preispitivanje postojećih paradigmi i razvoj novih perspektiva.

Društveno-ekonomska literatura često sadrži studije slučaja, empirijske analize i primere primene teorijskih koncepata u praksi. Ovo je od izuzetne važnosti za obrazovni proces, jer omogućava studentima da bolje razumeju apstraktne pojave, kroz njihovu primenu u stvarnom svetu. Istovremeno, za istraživače, ova povezanost teorije i prakse predstavlja važan most koji omogućava da naučni rad ostane relevantan za rešavanje stvarnih društvenih i ekonomskih problema.

Kvalitetan naučno-istraživački rad u društveno-ekonomskoj sferi ima potencijal da pomogne kreiranje javnih politika i doprinese društvenom razvoju. Poznavanje literature iz ove oblasti omogućava istraživačima da generišu saznanja relevantna za donošenje odluka, čime nauka ostvaruje svoj širi društveni uticaj. U obrazovnom kontekstu izučavanje ove literature priprema buduće stručnjake (kadrove) za odgovorne uloge u oblikovanju društvenih i ekonomskih procesa.

U savremenom svetu koji se konstantno menja, sposobnost za celoživotno učenje postaje ključna kompetencija. Proučavanje društveno-ekonomske literature pomaže u razvoju veština samostalnog istraživanja, kritičke analize i kontinuiranog usvajanja novih znanja. Ove veštine su neophodne kako za naučno-istraživački rad, tako i za obrazovanje novih generacija stručnjaka koji će biti sposobni da se prilagođavaju promenama i usvajaju nova znanja tokom celog radnog veka.

Naš predlog društveno-ekonomske lektire

Kada je u pitanju naša oblast – društvene nauke, predlažem za čitanje, proučavanje i studiranje dvojicu potonjih (2024) nobelovaca iz ekonomije: Prof. dr Daron Ačemoğlu (MIT) i Prof. dr Džejms Robinson (Harvard Univerzitet). Posebno ističem multidisciplinarni i inovativni istraživački pristup autora u ovim studijama.

Predlažem njihove tri knjige (kod nas prevedene):

„Ekonomsko poreklo diktature i demokratije“[1]

Autori koriste ekonomsku analizu za razumevanje političkih sistema i njihovih transformacija. Nude ideju demokratizacije društva zasnovanu na ekonomskim interesima. Autori analiziraju ključne koncepte i mehanizme, od kojih izdvajam dva: uloga ekonomske nejednakosti, gde pokazuju da eksterna nejednakost otežava demokratsku tranziciju, a umerena nejednakost podstiče demokratizaciju; putevi demokratizacije, gde autori identifikuju četiri puta demokratizacije (mirna tj. postepena, revolucionarna, preventivna i demokratizacije tokom krize). Glavno pitanje knjige: Zašto neke zemlje postaju demokratske, a druge diktature? Knjiga doprinosi razumevanju složenih odnosa između ekonomskih interesa i političkih institucija.

„Zašto nacije propadaju“[3]

U svojoj sjajnoj knjizi autori tragaju za odgovorom na pitanje: Zašto su neke zemlje bogate i uspešne, dok druge ostaju siromašne i nerazvijene? Umesto uobičajenih objašnjenja zasnovanih na geografiji ili kulturi, autori nude optimističku viziju: nacije propadaju zbog loših institucija koje mogu biti reformisane i poboljšane. Osnovna poruka knjige je da ekonomski uspeh nije predodređen nepromenljivim faktorima, već zavisi od institucionalnih izbora koja društva čine tokom kritičnih istorijskih trenutaka.

„Uski koridor: države, društva i sudbina slobode“[2]

Ovo je knjiga koja analizira pitanje: kako i zašto ljudska društva (kroz istoriju) uspevaju ili ne uspevaju da dostignu slobodu. Sloboda, naime, nije prirodni poredak stvari. Ona se osvaja, mukotrpno, kroz dugotrajan proces u kome društvo mora aktivno da kontroliše državu kako bi obuzdalo njenu moć i sprečilo despotizam. Taj prostor borbe se odvija unutar „uskog koridora“

– prostora između tiranije i anarhije, gde se uspostavlja dinamična ravnoteža između moći države i moći društva. A sloboda nam je veoma važna – i pojedincu i društvu. Gubitak političke slobode nije jedina opasnost na vidiku – tu je i ugroženost prosperiteta i sigurnosti, ako izgubimo slobodu. Autori zastupaju stav po kojem „da bi sloboda nastala i razvijala se, potrebno je da i država i društvo budu snažni“. Autori pod jakom državom podrazumevaju jake institucije, kao ključnog faktora društveno-ekonomskog razvoja. Oni naglašavaju da je uspostavljanje slobode dugotrajan proces koji zahteva aktivnost pojedinaca i svakodnevnu borbu. Zato je važno adekvatno obrazovanje.

Predlažem i knjige prethodno prevedene i objavljene od strane ugledne IK Akademske knjige iz Novog Sada:

„Slobodan pad“ (ekonomista-nobelovac Džozef Stiglic)[4]

Naslov knjige je metafora za „Veliku recenziju“, kako Stiglic naziva savremenu globalnu ekonomsko-finansijsku krizu koja je zahvatila svet (od 2008). Ova kriza je razbila iluziju o tržištu kao svemogućoj instituciji, o moći njegove samoregulacije. Stiglic, s' pravom, podseća da je čovekova ekonomska aktivnost ukorenjena u socijalni i politički milje, i uvek je sredstvo za ostvarivanje najvažnijih društvenih ciljeva. Stoga on ističe da „ljudi treba da upravljaju tržištem, a ne ono njima“.

„Kapital u 21. veku“ (Toma Piketi, franc. ekonomista)[5]

Knjiga se bavi jednim od najaktuelnijih problema modernog društva – nejednakošću, kao posledicom „logike kapitala“ i neoliberalnog koncepta razvoja. Knjiga se bavi dinamikom raspodele bogatstva. Knjiga sadrži četiri dela: dohodak i kapital; dinamika odnosa kapital-dohodak; struktura nejednakosti; regulisanje kapitala u 21. veku.

„Globalne nejednakosti“ (ekonomista Branko Milanović)[6]

Branko Milanović je jedan od vodećih svetskih ekonomista (našeg porekla), koji se bavi ovim savremenim fenomenom – nejednakostima. Po njemu, najvažniji razlog proučavanja problematike raspodele jeste što se na taj način dolazi do saznanja o društvenim odnosima u savremenom društvu. Proučavanje globalne nejednakosti u prethodna dva veka, naročito u poslednjih četvrt veka, omogućava da uvidimo koliko se svet menjao i menja se, često suštinski. To nam omogućava, ističe Milanović, da razumemo niz političkih enigmi: zato se u SAD dogodio Tramp, a u Velikoj Britaniji Bregzit, itd.

„Velika podela“ (ekonomista-nobelovac Džozef Stiglic)[7]

Rastuća nejednakost je činjenica, smatra Stiglic, koju neumitno dokazuje praksa. Na pitanje da li su rastuće nejednakosti neizbežne Stiglic odgovara da nisu, niti su posledice neumoljivih ekonomskih zakona. Naprotiv, to je rezultat naših mera i državne politike. Drugačije politike mogu da dovedu do drugačijih ishoda. Dok Piketi smatra da tržišni kapitalizam prirodno stvara nejednakost, Stiglic smatra da je problem u tržištu koje se ne ponaša kao konkurentsko. On ga naziva deformisano tržište, gde korporacije i bogati eksploatišu sve ostale.

„Ekonomija za opšte dobro“ (ekonomista-nobelovac Žan Tirol)[8]

U ovoj sjajnoj knjizi Tirol postavlja sledeća pitanja: Gde je nestala težnja ka opštem dobru? Na koji način ekonomija može doprineti njenom postizanju? U analizi opšte dobrobiti Tirol traga za uspostavljanjem institucija koje bi trebalo da pomire lični i zajednički interes. Tržišna ekonomija, po njemu, ne treba da bude cilj u izgradnji društva, već sredstvo. Govoreći o moralnim ograničenjima tržišta Tirol kaže: „Da - tržišnoj ekonomiji, ne – tržišnom društvu“. Govoreći o ulozi ekonomije Tirol smatra da društvo treba da odbija prevlast tržišta, ali i prevlast države. Kako bi to postigao treba da prepozna institucije i politike koje će zastupati opšti interes. Ekonomija treba, zajedno sa drugim društvenim naukama, da kritički preispituje stanje u društvu i nudi rešenja.

„Kapital i ideologija“ (Toma Piketi, francuski ekonomista)[9]

Na oko 1.100 strana Piketi u ovoj obimnoj knjizi detaljno i istorijski prati prošlost i promišlja budućnost raznih društvenih uređenja: od drevnih trostoleških i robovlasničkih do modernih postkolonijalnih i hiperkapitalističkih, preko onih vlasničkih, kolonijalnih, komunističkih i socijaldemokratskih. Ova knjiga pokazuje da su razvoj privrede i ljudski napredak omogućeni upravo zahvaljujući borbi za jednakost i obrazovanje, a ne zahvaljujući glorifikaciji imovine. Kapital je, međutim, u svim društvima i ideologijama vodio nejednakosti. Jedino je naglo smanjenje nejednakosti uočeno sredinom 20. veka, što je omogućeno izgradnjom socijalne države zasnovane na relativnoj socijalnoj jednakosti (nemački i nordijski model socijalne države). Konzervativna revolucija iz 1980-ih i pad komunizma prekinuli su taj pokret i doprineli da se svet dovede u neoliberalni kapitalizam i globalizaciju, koji su te nejednakosti drastično povećali.

Dakle, dela dobitnika Nobelove nagrade za ekonomiju su veoma poučna, inspirativna i treba ih čitati. Nobelova nagrada za ekonomiju za 2025. godinu dodeljena je Joelu Mokyr, Philippeu Aghionu i Peteru Howittu za objašnjenje zašto ekonomski rast opstaje uprkos stalnim poremećajima (tzv. Schumpeterova „kreativna destrukcija“).

Mokyrvo dugogodišnje istraživanje pokazuje da je održivi rast u tesnoj vezi sa sistemima koji stvaraju, primenjuju i alociraju korisno znanje. Na taj način se povezuje nauka („znati šta“) sa veštinom („znati kako“-Know-How).

On, kao ekonomski istoričar i profesor ekonomije i istorije prati povratni krug znanja do evropske „Republike pisama“, tj. decentralizovanog tržišta ideja. Na pomenutom tržištu ideja su učenjaci i zanatlije delili otkrića, čime su se potencijal za inovativnost kao i same inovacije akumulirali.

Istovremeno, Aghion i Howitt pokazali su kako ekonomije rastu kroz neprekidnu inovaciju. Taj neprekidni krug, životni ciklus proizvoda, kompanija i ekonomija se zasniva na konceptu da stare firme propadaju, a nove se rađaju. Ta stalna smena ideja stvara stabilnost kroz promenu.

Njihovi ekonomski modeli i zapažanja otkrivaju kako konkurencija i konkurentnost podstiču napredak. Naime, ostvareni profiti nagrađuju pronalazače, dok se pojave novi inovatori sa novim idejama. Dati koncept predstavlja kreativnu destrukciju kao „otkucaj srca kapitalizma“.

Ideje Mokyr, Aghiona i Howitta pokazuju kako je čovečanstvo kroz istoriju prevazilazilo stagnaciju, i to kroz institucije koje štite otvorenost, nagrađuju rizik i dopuštaju novim kreativnim idejama da ponovo izgrade svet.

Zaključna razmatranja

Čitanje, proučavanje i studiranje dobre, relevantne literature, ukrštanje ekonomskog, istorijskog, sociološkog, političkog i kulturološkog pristupa, može nam omogućiti da napravimo određeni napredak u razumevanju složenih društveno-ekonomskih pojava. Pogled koji nude humanističke nauke, posebno književnost i film, može pružiti suštinski važnu komplementarnu perspektivu pogledu koji daju društvene nauke. Samo široko kolektivno promišljanje, zasnovano na analizi i rasuđivanju, putevima i iskustvima svih, može omogućiti da se nadamo nekom napretku u rešavanju društvenih problema. To promišljanje pomaže da se uoči i shvati razlika između autoritarne vlasti (iznad zakona, nedemokratska) i autoritativne vlasti (zasnovane na poštovanju zakona, demokratska).

Nužno je, stoga, postepeno ponovno objedinjavanje društvenih nauka i veće prisustvo humanističkih nauka i kulture. Ovo objedinjavanje odvijace se sporo, ali neizbežno. Naime, ekonomisti, sociolozi, pravnici, antropolozi, politikolozi, istoričari, kulturolozi, psiholozi, filozofi – zanimaju se, uporedo sa humanističkim disciplinama, za iste grupe društvenih problema. Stoga, kao što kaže Tirol „prožimanje koje je postojalo sve do kraja 19. veka moralo bi se obnoviti, pa će od različitih naučnih zajednica iziskivati napore usmerene na otvaranje prema alatima i idejama drugih disciplina.“

Stanje zarobljenih institucija i ugroženih sloboda, koje karakteriše savremeno društvo – izazov je za sve građane, posebno za one koji se bave naukom i obrazovanjem. Stoga, knjige ljudi, knjige, a ne samo internet i veštačka inteligencija!

Bibliografija

- [1] Acemoglu D., Robinson J. A. (2013) Ekonomsko poreklo diktature i demokratije, Zavod za udžbenike, Beograd
- [2] Acemoglu D., Robinson J. A. (2025) Uski koridor – države, društva i sudbina slobode, Ekonomski fakultet,
- [3] Acemoglu D., Robinson J. A., (2025) Zašto nacije propadaju, Klio, Beograd
- [4] Stiglitz J. (2014) Velika podela, Akademska knjiga, Novi Sad
- [5] Piketty T. (2015) Kapital u 21. veku, Akademska knjiga, Novi Sad
- [6] Milanović B. (2016) Globalne nejednakosti, Akademska knjiga, Novi Sad
- [7] Stiglitz J. (2015) Velika podela, Akademska knjiga, Novi Sad
- [8] Tirole J. (2019) Ekonomija za opšte dobro, Akademska knjiga, Novi Sad
- [9] Piketty T., (2023) Kapital i ideologija, Akademska knjiga, Novi Sad

Datum prijema rada: 30.10.2025.

Datum prihvatanja rada: 05.11.2025.